

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В. М. КОРЕЦЬКОГО НАН УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНО-НАУКОВА УСТАНОВА
“ІНСТИТУТ ІНФОРМАЦІЇ, БЕЗПЕКИ І ПРАВА НАПРН УКРАЇНИ”
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “ФЕМІДА”
ЦЕНТР ПРАВОВОЇ ОСВІТИ І НАУКИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР ПРАВ І БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ
В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ
ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ЦЕНТР З ПРАВ ЛЮДИНИ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

СІМНАДЦЯТІ ЮРИДИЧНІ ЧИТАННЯ **Правничо-політичні цінності як фактор** **демократичного розвитку України**

Матеріали міжнародної наукової онлайн-конференції

24-25 листопада 2022 р.

КИЇВ

Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова

2023

Редакційна колегія:

- Андрущенко В. П.** ректор НПУ імені М. П. Драгоманова, академік НАПН України, член-кореспондент НАН України, доктор філософських наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України (*співголова Редакційної колегії*);
- Шемшученко Ю. С.** радник при дирекції Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, доктор юридичних наук, академік НАН України, академік НАПрН України заслужений діяч науки і техніки України, професор (*заступник голови Редакційної колегії*);
- Андрусишин Б. І.** завідувач кафедри теорії та історії держави і права, керівник Навчально-наукового центру прав і безпеки людини в інформаційному суспільстві, академік Української академії історичних наук, академік АН ВШ України, академік Української академії політичних наук, доктор історичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України (*заступник голови Редакційної колегії*);
- Скрипнюк О. В.** директор Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений юрист України (*заступник голови Редакційної колегії*);
- Пилипчук В. Г.** директор Державно-наукової установи “Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України (*заступник голови Редакційної колегії*);
- Бучма О. В.** вчений секретар щорічної міжнародної наукової конференції “Юридичні читання”, член правління ГО “Феміда”, старший науковий співробітник Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, кандидат філософських наук, доцент (*вчений секретар*);
- Пархоменко Н. М.** завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист України;
- Бабкіна О. В.** завідувач кафедри політичних наук НПУ імені М. П. Драгоманова, доктор політичних наук, професор, заслужений працівник освіти України;
- Вернидуб Р. М.** проректор з навчально-методичної роботи НПУ імені М. П. Драгоманова, доктор філософських наук, професор, заслужений працівник освіти України;
- Карнаух А. А.** заступник декана з наукової та виховної роботи соціально-правового факультету НПУ імені М. П. Драгоманова, кандидат політичних наук, доцент;
- Лавриненко В. Г.** проректор з міжнародних зв’язків НПУ імені М. П. Драгоманова, кандидат історичних наук, професор;
- Встрів І. Г.,** проректор з навчально-методичної роботи гуманітарних факультетів НПУ імені М. П. Драгоманова, кандидат історичних наук, професор, заслужений працівник освіти України;
- Гамула І. А.,** проректор з перспективного розвитку та інфраструктури університету, кандидат педагогічних наук, доцент;
- Корець М. С.,** проректор із науково-педагогічної та адміністративно-господарчої роботи НПУ імені М. П. Драгоманова, професор кафедри загально-технічних дисциплін, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України;
- Торбін Г. М.,** проректор з наукової роботи НПУ імені М. П. Драгоманова, професор кафедри математичного аналізу та диференціальних рівнянь, доктор фізико-математичних наук, професор;
- Оніщенко Н. М.,** заступник директора з наукової роботи Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;
- Євтух В. Б.,** декан соціально-правового факультету НПУ імені М. П. Драгоманова, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, заслужений діяч науки і техніки України;
- Огірко Р. С.,** професор кафедри теорії та історії держави і права НПУ імені М. П. Драгоманова, кандидат юридичних наук, доцент;
- Стеценко В. Ю.** завідувач кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін НПУ імені М. П. Драгоманова, доктор юридичних наук, професор;
- Токарчук О. В.** доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії та історії держави і права НПУ імені М. П. Драгоманова, керівник інформаційно-просвітницького центру з прав людини;
- Шитий С. І.,** модератор сайту соціально-правового факультету НПУ імені М. П. Драгоманова, кандидат юридичних наук, доцент.

Ч 75 СІМНАДЦЯТИ ЮРИДИЧНІ ЧИТАННЯ. Правничо-політичні цінності як фактор демократичного розвитку України : матеріали міжнародної наукової онлайн-конференції, 24-25 листопада 2022 року / ред. кол. : В. П. Андрущенко, Б. І. Андрусишин, Ю. С. Шемшученко та ін. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2023. – 142 с.

У збірнику вміщені матеріали, в яких розглядаються актуальні проблеми наукових досліджень викладачів, докторантів, аспірантів, студентів закладів освіти та наукових установ України та зарубіжжя, які працюють у галузі юридичних, політичних наук тощо.

інтелектуального потенціалу нації, суспільства; забезпечення рівних можливостей у реалізації права на свободу творчості; забезпечення оптимального поєднання свободи творчості і справедливості у сфері творчої діяльності.

Безпосередньо спрямовані на виконання зазначених завдань функції права на творчість. Вони поділяються на загальносоціальні функції права на творчість (гуманістична, виховна, ідеологічна, прикладна, евристична) та юридичні (регулятивна і охоронна). Соціальне призначення права на творчість має прямий зв'язок із функціями (напрямами його впливу), і навпаки – функції права на творчість визначаються його призначенням.

Література:

1. Оніщенко Н. М. Правовий конструктив: теорія і практика. Держава і право у світлі сучасної юридичної думки : збірник наукових праць на пошану академіка Ю. С. Шемшученка: до 75-річчя від дня народження. Київ : Юридична думка, 2010. С. 100-105.
2. Осядла М. В. Свобода як цінність права (теоретико-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2016. 29 с.

*Пєсцов Р. Г.,
кандидат юридичних наук, доцент
НПУ імені М. П. Драгоманова;*

*Чорномаз А. І.,
студентка 21 МП групи
соціально-правового факультету
НПУ імені М. П. Драгоманова
(м. Київ)*

ВІДНОВЛЕННЯ СТРУКТУРИ ВІЙСЬКОВИХ СУДІВ В СИСТЕМІ СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ

Збройні Сили України є багатоструктурованим і складним організмом, належне функціонування якого залежить від належного функціонування усіх його складових. Активне реформування структурних підрозділів та оновлення керівного складу ЗСУ дають підстави для відновлення військових судових інституцій.

Причиною цього є специфіка складу військових правопорушень, завантаженість суддів іншими категоріями судових справ. Окрім зазначених причин варто вказати і ще на одну – невідповідність суддів судів загальної юрисдикції до розгляду військових правопорушень, або правопорушень, які

вчинили військовослужбовці під час проходження дійсної військової служби. У більшості суддів відсутній досвід військової служби та участі в бойових діях, а також доступ до документів, що становлять військову таємницю. Також доцільно звернути увагу і на процесуальні особливості судового розгляду військових справ. Так, наприклад, в умовах бойових дій допит військовослужбовців в якості свідка в залі суду практично не вбачається за можливе. Здійснення судочинства військовими суддями в умовах бойових дій може здійснюватися безпосередньо на фронті.

Варто зазначити, що військові суди не є новелою для вітчизняної судової системи. З дня проголошення незалежності в Україні діяли військові трибунали. Військові трибунали діяли на території України на постійній основі як в мирний, так і у військовий час. Постановою ВРУ “Про перейменування військових трибуналів України у військові суди України і продовження повноважень їх суддів” № 2979 – XII від 3 лютого 1993 року [5]. військові трибунали змінили назву на військові суди. Через рік, в 1994 році до Закону України Про судоустрій України” [6] було внесено доповнення, які визначали систему військових судів, а також їх місце в системі судоустрою.

Тому, на сьогоднішній день, більшість експертів сходяться в єдиному висновку – якнайшвидшому відновленні діяльності військових судів. Так, Є. Сидоров, один із прихильників ідеї відновлення військових судів, стверджує, що звичайні суди не здатні здійснювати правосуддя на належному для функціонування Збройних Сил України рівні [1]. Свого часу народними депутатами України С. Г. Міщенко, І. Ю. Вінник та С. В. Пашинський на підтримку відновлення інституту військових судів вносили на розгляд парламенту Проекти законів. Мова йде про Законопроект “Про внесення змін до Закону України “Про судоустрій і статус суддів (щодо відновлення в системі занальної юрисдикції військових судів)” від 30.01.2015 р. [2] та Законопроект “Про внесення змін до деяких шаконодавчих актів України (щодо утворення військових судів та окремих організаційних питань)” від 6.04.2015 р. [3].

І якщо, щодо відновлення діяльності органів військової юстиції склалася чітка позиція, суперечка між експертами зводиться щодо підходів по організації функціонування військових судів. Так, нещодавно, Голова Касаційного Кримінального Суду у складі ВСУ Станіслав Кравченко, принциповий противник відновлення військових судів, зазначив, “що з урахуванням специфіки військового стану в державі цілком можливо відновити військові суди. Питання лише в моделі військових судів, як вони будуть працювати і в якому форматі” [4].

На сьогодні в світі напрацьовано три підходи щодо функціонування військових судів.

Перший підхід – військові суди можуть діяти як в мирний, так і у військовий час на постійній основі. Така організаційна форма існування військових судів характерна для більшості країн.

Другий підхід – в судах загальної юрисдикції на постійній основі функціонують спеціалізовані військові палати, або військові ради. Така організаційна форма існування органів військової юстиції характерна для таких країн, як Болгарія, Нідерланди, Норвегія, Угорщина, Фінляндія, Франція.

Третій підхід – функціонування військових судів можливе лише у військовий час, або у військових підрозділах, які розташовані на території іноземної держави. В мирний час справи щодо військовослужбовців розглядаються судами загальної юрисдикції. Така організаційна форма функціонування військових судів притаманна для таких країн, як Австрія, Португалія, ФРН, Швеція, Японія.

Незважаючи на відмінності у підходах на розуміння організації функціонування військових судів, існують критерії, які їх об'єднують. Зокрема: військові суди належать до ланки спеціалізованих судів; розглядають справи щодо військовослужбовців; мають однаковий предмет розгляду – військові кримінальні правопорушення.

Варто зазначити, що діяльність військових судів в країнах Європейського Союзу ґрунтується на нормах національного законодавства, а також на рішеннях Європейського Суду з прав людини та Постійного Комітету Ради Європи. Прикладом може слугувати Меморандум “Судочинство у військових справах” Комітету Ради Європи від 16 червня 2003 року. В документі зазначалося, що “наявність військових судів не суперечить Європейській Конвенції про захист прав людини та основних свобод і зобов'язанням держав, що підписали вказану Конвенцію” [4].

Успішно здійснювати свої функції Збройні Сили можуть в умовах військової дисципліни та порядку, коли особистість військовослужбовця, його честь, гідність, права та законні інтереси, захищені правовими засобами і механізмами. Таким правовим механізмом є система військових судів. Адже одним із завдань військових судів, які були визначені в законі України “Про судоустрій України” (втратив чинність в 2010 році) є забезпечення боєздатності і боєготовності Збройних Сил України та інших військових формувань, захист прав і свобод військовослужбовців, а також прав і законних інтересів військових частин, установ, організацій [7].

Література:

1. Є. Сидоров “Без військових судів потрібного рівня ефективності правосуддя у військових формуваннях не досягти”. Електронний ресурс: Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/interview/-bez-viyskovih-sudiv-potribnogo-rivnyaefektivnosti-pravosuddyaviyskovih-formuvannya-ne-dosyagti.htm>
2. Проект Закону “Про внесення змін до деяких законодавчих актів в Україні (щодо утворення військових судів та окремих організаційних питань)” від 30.01.2015 р. Електронний ресурс: Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc6?id=&pid069=198&Ses=0&Sk1=9>
3. Законопроект “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо утворення військових судів та окремих організаційних питань)” від 6.04.2015 р. Електронний ресурс: Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc6?id=&pid069=198&Ses=0&Sk1=9>
4. Електронний ресурс: Режим доступу: <https://sud.ua/ru/news/publication/241636-voennye-sudy-mozhno-vosstanovit-no-nuzhny-resursy-kassatsionny-ugolovnyy-sud-vs>
5. Постанова ВРУ “Про перейменування військових трибуналів України у військові суди України і продовження повноважень їх суддів” № 2979 - XII від 3 лютого 1993 року. Електронний ресурс: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2979-12#Text>
6. Закон України “Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР “Про судоустрій Української РСР”” № 4017-XII від 24.02.1994 р. Електронний ресурс: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4017-12#Text>
7. Закон України “Про судоустрій України” від 7.02.02 р. № 3018-III (втратив чинність) Електронний ресурс: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3018-14#Text>

С. І. Шитий,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
НПУ імені М. П. Драгоманова
(м. Київ)

КОРУПЦІЯ ЯК ОСНОВНА ВНУТРІШНЯ ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Нині Україна переживає кризу небачену з моменту її виникнення. На нашу державу напала російська федерація. Військова агресія, яка тривала понад вісім років, 24 лютого 2022 року вилилася у відкрите повномасштабне військове вторгнення. Українські міста перебувають під постійною загрозою ракетних і бомбових ударів, а ворог не полишає спроб захопити якомога більше території України, вчиняє туристичні атаки на цивільне населення та інфраструктуру. Говорячи про загрози національній безпеці, очевидно, що головною зовнішньою загрозою Україні, самому її існуванню як держави, життю і здоров'ю громадян, є саме російська федерація, а також правлячий в ній антидемократичний режим, що має багато ознак фашистського.